

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2007:19

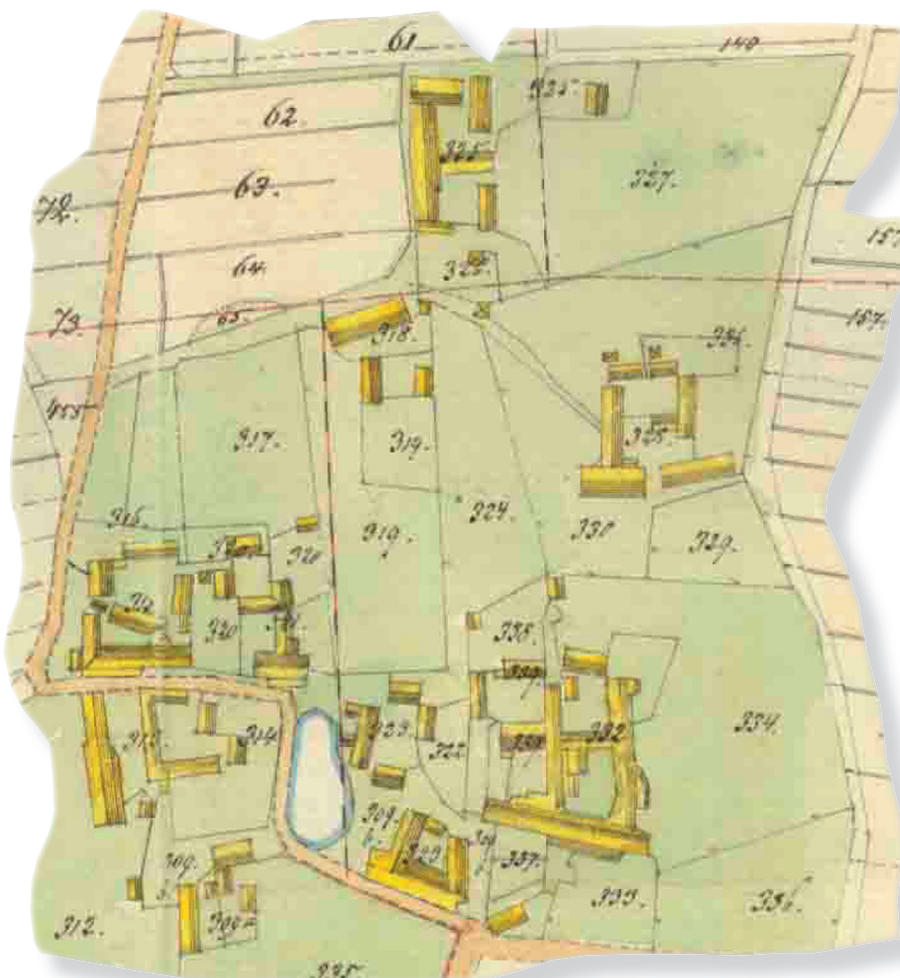
ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

Gårdslämningar från historisk tid i Egeby

RAÄ 65:1 bytomt, Västerlösa, Egeby 3:4 m fl
Västerlösa socken, Linköpings kommun
Östergötland

Dnr 421-3934-2004

Anders Kraft

UV ÖST RAPPORT 2007:19

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Gårdslämningar från historisk tid i Egeby

RAÄ 65:1 bytomt, Västerlösa, Egeby 3:4 m fl
Västerlösa socken, Linköpings kommun
Östergötland

Dnr 421-3934-2004

Anders Kraft

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Omslagsbild Utsnitt ur Laga skiftes karta för Egeby anno 1842.

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Foto Claes Brännfjord, Anders Kraft

Utskrift UV Öst, Linköping 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, ©Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2007 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2007:19

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Syfte och metod	5
Resultat	6
Referenser	9
Kartor	9
Övriga referenser	9
Administrativa uppgifter	9
Bilaga 1 Anläggnings- och fyndlista	10

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för den undersökta sträckan markerad.

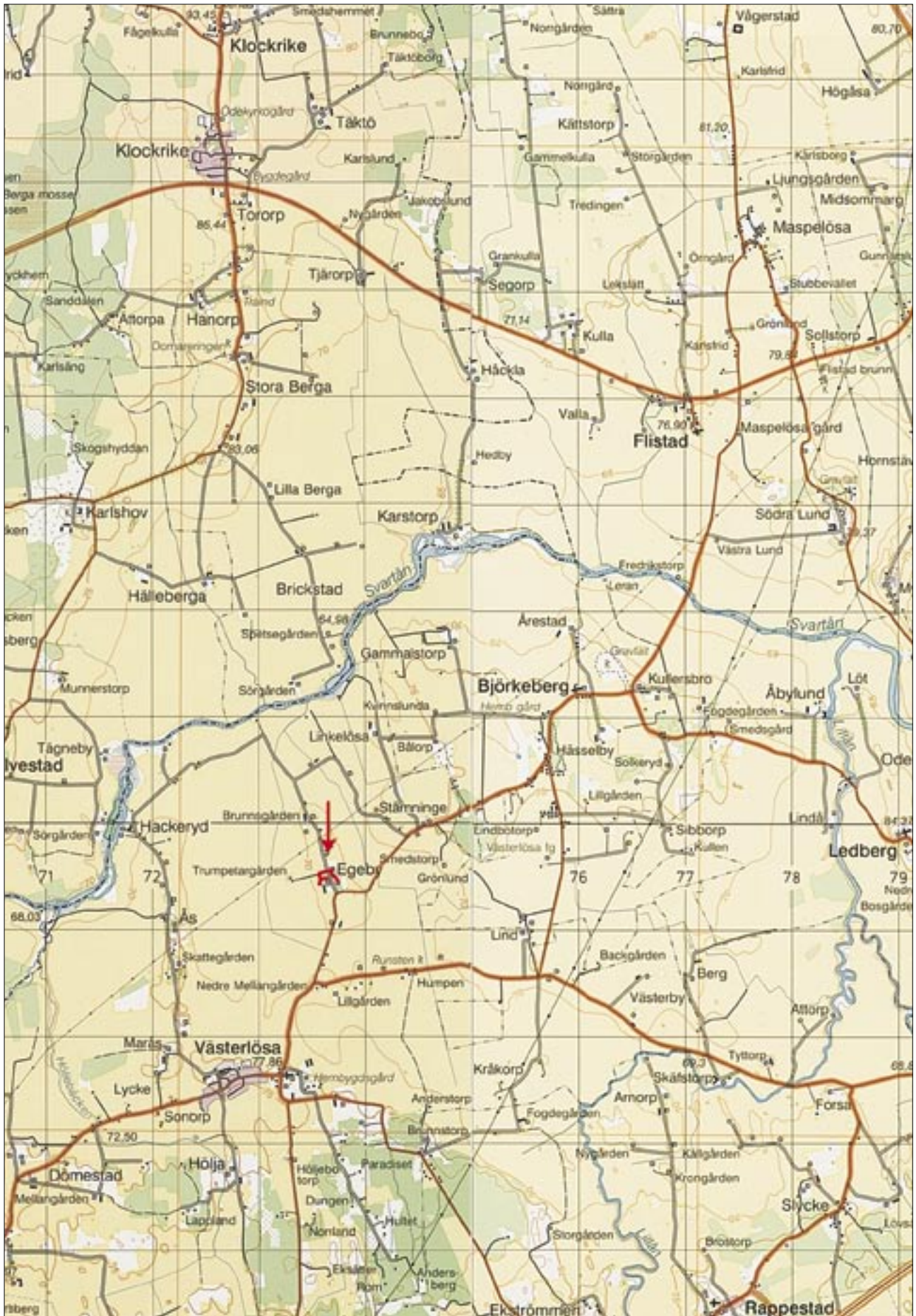

Fig 2. Topografiska kartan med aktuell undersökningsträcka markerad med rött. Skala 1:50 000.

Arkeologisk förundersökning

Gårdslämningar från historisk tid i Egeby

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, har utfört en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll inom RAÄ 65:1, Egeby gamla tomt inom fastigheten Egeby 3:4 vid Egeby, Västerlösa socken, Linköpings kommun, Östergötland. Anledningen var att ett antal fastighetsägare strax norr om Västerlösa by planerade anslutning till det kommunala vattensystemet. Undersökningen utfördes i form av sökschaktsgrävning i den planerade ledningens sträckning under oktober månad 2006. Ansvarig för fält- och rapportarbetet var Anders Kraft. Vid undersökningen påträffades ett antal lämningar som utgjordes av en äldre husgrund, ett antal härdar, härdgropar, mörkfärgningar samt ett fåtal fynd tillhörande bytomten. Inga ytterligare arkeologiska åtgärder föreslås under förutsättning att arbetsföretaget utförs inom angivet område. Länsstyrelsen i Östergötlands län beslutar vidare i ärendet.

Bakgrund

Anslutning till det kommunala vattensystemet har planerats och bekostats av ett antal fastighetsägare i Egeby; Dan Andersson och Gunilla Nyström (Västerlösa 2:14), Bengt, Rut, Karin och Anders Hjalmarsson (Egeby 3:4), Nicklas Andersson och Marie-Anne Almberg (Egeby 7:8) samt Lars-Erik Johansson och Maud Johansson-Alm (Egeby 7:10). Förläggningen av vattenledningen berörde fornlämningen RAÄ 65:1, Egeby gamla tomt. Enligt beslut från Länsstyrelsen i Östergötland har Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, utfört en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll inom bytomten. Den antikvariska kontrollen föregicks av kart- och arkivstudier samt fältbesiktning av berörd sträcka år 2004.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området vid Egeby består av en lätt böljande åkermark norr om Västerlösa. Endast mindre skogsbeklädda holmar och partier med skog bryter upp fullåkersbygden. Jordarten domineras av lera och finmo runt Egeby. Morän och isälvsediment återfinns runt Egebytrakten. Egeby nämns i äldre skriftligt material och kan beläggas från år 1543. Fornlämningsmiljön i närområdet uppvisar endast ett fåtal synliga lämningar, vilket sannolikt beror på den höga uppodlingsgraden. Norr om byn finns RAÄ 77:1, en fyndplats för stenyxor från förhistorisk tid. Väster om byn finns en plats med sägen eller tradition, benämnd Prästholmen (RAÄ 64:1). Fornlämningstätheten ökar något ett par kilometer bort från byn, till exempel finns ett flatmarksgravfält, gravar samt boplatser belägna västerut (RAÄ 49:1, 50:1 och 51:3). Både brons- och järnåldern finns representerade av gravar och fossila åkrar samt hägnadssystem vid Lindbotorp längre österut och nordöst om Egeby (t ex RAÄ 5, 9, 46, 47 och 48).

Syfte och metod

Syftet med den antikvariska kontrollen var i första hand att om möjligt justera sträckningen och undvika fornlämning i samband med anläggningsarbetet. I de fall ingrepp inte gick att undvika, skulle lämningarna dokumenteras och undersökas innan anläggningsarbetet kunde fortsätta. Om möjlighet fanns skulle även lämningen dateras. Matjorden avlägsnades med hjälp av grävmaskin ned till orörd nivå på utvalda ställen inom bytomten. Påträffade anläggningar mättes sedan in digitalt och mätresultaten fördes över till RAÄ:s digitala informationssystem Intrasis. Påträffade anläggningar dokumenterades i profil och plan.

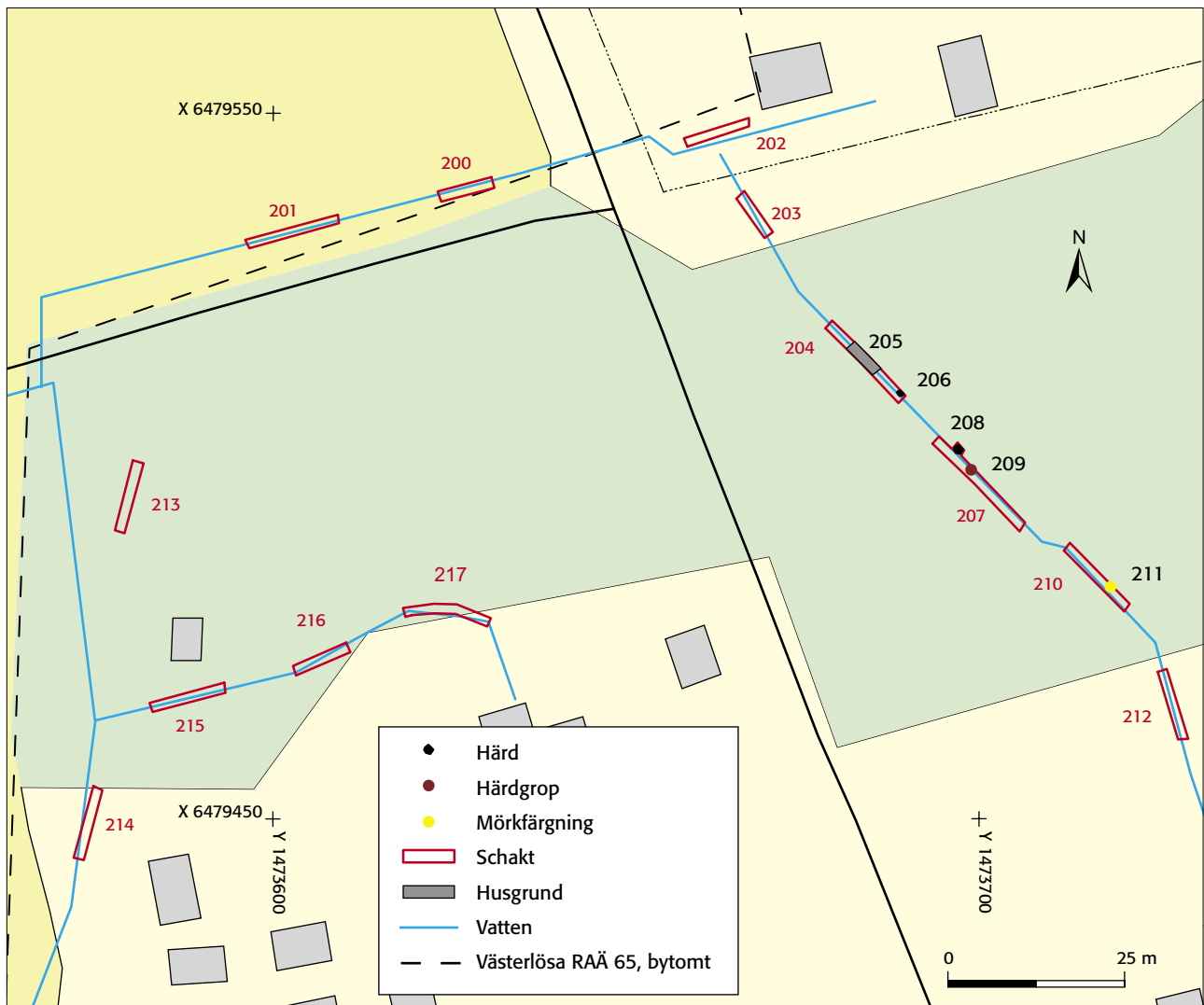

Fig 3. Översikt på undersökningens omfattning vid Egeby gamla bytomt. Schakt och anläggningar är markerade. Skala 1:1000.

Resultat

Sökschaktningen i ledningens sträckning kom utslutande att omfatta själva Egeby (se fig 3). Totalt öppnades 13 schakt vars totala längd uppgick till 147 meter och vars schaktbredd uppgick till 1,3 meter. På bytomtens centrala delar påträffades ett antal anläggningar, varav en husgrund, två härdar, en härdgrop och en mörkfärgning. Husgrundens utbredning, vilken även syntes som en förhöjning i den gräsbevuxna markytan, upptog en större yta vilket inte medgav någon lämplig åtgärd att undvika den vid arbetsföretaget. Husgrunden mättes därför in och dokumenterades (se fig 4).

Husgrunden bestod av ett antal syllstenar i den norra kanten, och en stenlagd golvyta vidtog söderut. I den södra kanten var grunden delvis störd. Den inmätta bredden på konstruktionen var omkring 4,5 meter, den kunde dock uppskattas ha varit cirka 6,5–7 meter då grunden var störd i den södra kanten där endast enstaka större block fanns kvar. Syllblock samt golvstenar var omkring 0,1–0,5 meter stora. Stenarna i golvet låg med flatsidorna uppåt. Tegel förekom i anslutning till vad som måste vara raserade delar av konstruktionen, kanske rester av väggkonstruktionen. En bit glaserat rödgods med invändig pipleredekor (se fig 6) återfanns även på golvytan, tillsammans med ett antal obrända djurben. Två till tre meter sydöst om husgrunden påträffades även en härd, A206, med sot, kol och skärvsten.

Husgrunden kan enligt äldre kartmaterial, Laga skifteskarta över Egeby från år 1842 (Akt D136-4:2), identifieras som en huslänga i VSV-ONO riktning. Enligt akten kan en notering utläsas som "Trumpetargårds husplaner" och marken strax söder därom som bördig gräsmark (se fig 7).

Fig 4. Foto av husgrunden, A205, delvis framrensad i plan. Foto från sydväst av Anders Kraft.

Fig 5. A206 i plan. Foto från sydväst av Anders Kraft.

Fig 6. Fyndet av glaserat rödgods med invändig pipleredekor (F1). Foto av Claes Brännfjord.

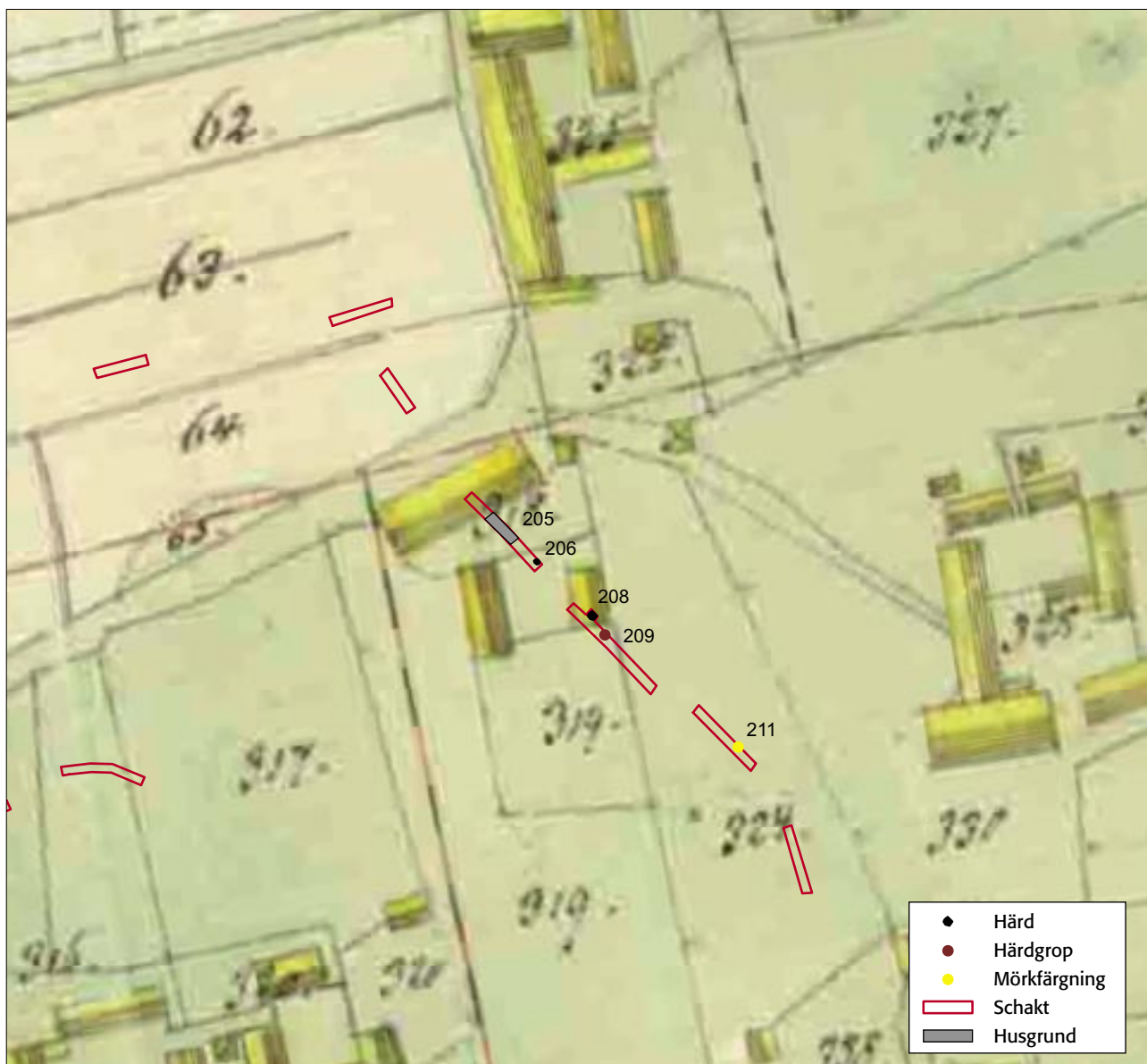

Fig 7. Rektifierad Laga skifteskarta från 1842 (Akt D136-4:2). Den påträffade husgrunden, A205, överensstämmer väl mot byggnaden på kartan, både vad gäller riktning och bredd. Huslängan utgör del av Trumpetargårdens husplan. Övriga anläggningar kan knytas till aktiviteter på gårdsplanen och gräsmarken söder om husen. Skala 1:1000. Rektifiering av Anders Kraft.

Övriga anläggningar bestod av A208, en härd, belägen omkring 15 meter sydöst om husgrunden, och A209, en härdgrop, 2,5 meter sydöst om A208. Ytterligare 25 meter sydöst om nämnda anläggningar påträffades även en mörkfärgning, A211. Anläggningarna kan troligen knytas till Trumpetargården och de aktiviteter som pågått där. Det äldsta skriftliga belägget från Egeby är från år 1543, vilket inte heller utesluter att några av de påträffade anläggningarna kan härröra från 15–1600-tal. Samtliga anläggningar påträffades inom Egeby gamla bytomts begränsning (RAÄ 65:1).

Enligt uppgifter (Anders Hjalmarsson muntligen, Egeby 3:4) har de påträffade gårdslämnningarna på bytomten tillhört samma släkt som än idag brukar fastigheten.

Linköping i februari 2007

Anders Kraft

Referenser

Helander, A. Undersökningsplan och skrivelse från RAA, UV Öst, dnr 421-3934-2004.

Kartor

Lantmäteriakt, Storskifteskarta Egeby 1768, Västerlösa sn. Akt D136-4:1.

Lantmäteriakt, Laga skifteskarta Egeby 1842, Västerlösa sn. Akt D136-4:2.

Jordartsgeologiskt digitalt kartöverlägg för Östergötland. SGU.

Övriga referenser

Anders Hjalmarsson (muntlig uppgift).

FMIS (Fornminnesregistret) <http://www.fmis.raa.se>

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland

Landskap: Östergötland

Kommun: Linköping

Socken: Västerlösa

Plats: Egeby 3:4 m fl

Fornlämning: 65:1 (bytomt)

Läge: Ekonomiskt kartblad 8F 5e NÖ

Undersökningens mittpunkt: X6479515, Y1473683

Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V

Höjdsystem: RH00

Riksantikvarieämbetet dnr: 421-3934-2004

Länsstyrelsen dnr: 431-16561-04

Länsstyrelsen beslutsdatum: 2005-01-13

Projektnummer: 1520863

Intrasisprojekt: O2004123

Rapportnummer: 2007:19

Ansvarig arkeolog: Anders Kraft

Personal: Anders Kraft

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland

Kostnadsansvarig: Dan Andersson och Gunilla Nyström (Västerlösa 2:14), Bengt, Rut, Karin och Anders Hjalmarsson (Egeby 3:4), Nicklas Andersson och Marie-Anne Almberg (Egeby 7:8) samt Lars-Erik Johansson och Maud Johansson-Alm (Egeby 7:10).

Undersökningstid: 19–20 oktober 2006

Undersökningsområde: 600 löpmeter

Undersökt yta: 147 löpmeter

Arkivhandlingar: Förvaras på UV Öst i Linköping.

Fynd: Fynd med Fnr 1–3 förvaras på UV Öst i Linköping.

Bilaga 1 Anläggnings- och fyndlista

Anr/Fnr	Kontext	Sakord	Beskrivning
A205	Schakt 204	Husgrund, bytomt	6,5–7x1,3 meter (synlig del). Syllblock i norra kanten, stenlagt golv med flata sidor uppåt, 0,1–0,5 meter stora, södra kanten störd. Grunden 0,3–0,4 meter över steril marknivå. Fynd av tegel, obrända ben och rödgods i fyllningen.
A206	Schakt 204	Härd	Rund, 1,6 meter i diameter, fyllning av sotig grå silt, stort inslag av skärvsten och skörbränd sten, 0,05–0,2 meter stora.
A208	Schakt 207	Härd	Rund, 1,4 meter i diameter, fyllning av sotig svartgrå silt, stort inslag av skärvsten och skörbränd sten, 0,05–0,2 meter stora. Djup 0,1 meter. Flack profil.
A209	Schakt 207	Härdgrop	Rund, 0,65 meter i diameter, 4 lager fyllning av: 1. Grå silt. 2. Vit till beige silt. 3. Sotig gråsvart silt uppblandad med linser av brun silt och kol. 4. Vit till beige silt. 0,25 meter djup. Skålförmad profil.
A211	Schakt 210	Mörkfärgning	Rund, 0,9 meter i diameter. Fyllning av grå silt. Inslag av kolbitar.
F1	Schakt 204, A205	Rödgods	En bit glaserad med invändig pipleredekor.
F2	Schakt 204, A205	Tegel	Två bitar äldre tegel tillvarataget, 16–1800-tal? Raserade väggar till husgrund?
F3	Schakt 204, A205	Obränt ben	Två bitar obränt ben, slaktavfall?